

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกานั้นได้ขยายไปประเทศอื่นๆ ที่มีพระภิกษุชาวลังกาไปจัดตั้งสำหรับในประเทศไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มกำหนดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๖ – ๒๕๐๐ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมุนีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์พุทธสถานายกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพระพุทธาจารย์ ได้เดินทางไปดูงานกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและศรีลังกา เห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมาก และจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทยจึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมีดำริว่า “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรที่จะจัดขึ้นให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะเด็กและเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป และยังเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน” ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้นำบุตรหลานของราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฟังสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่านิทานและสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้นพระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนออนุมัติต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น และได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความสนใจมีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ก่อรูปอย่างชัดเจน เมื่อประมาณพ.ศ. ๒๔๘๖-๒๕๐๐ โดย พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองและองค์สภานายก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เดินทางไปดูกิจกรรมพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่า และประเทศศรีลังกา ได้เห็นพระสงฆ์ในประเทศเหล่านั้นจัดสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชนเฉพาะในวันอาทิตย์ซึ่งได้ผลดีมาก ท่านจึงได้นำแนวคิดนี้มาเผยแพร่แก่คณาจารย์และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนั้น ในปี พ.ศ.๒๕๐๑ จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอบรมการสอนพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการอบรมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน” คณะกรรมการได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๑ เพื่อพิจารณาแนวทางและหลักสูตรให้การศึกษาอบรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในที่ประชุมได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่ยกร่างร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบแล้วการเปิดโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์จึงเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๐๑ มีนักเรียนครั้งแรก ๗๒ คน โดยจัดสอนรวมกันไม่แยกเด็กเล็กและเด็กโต โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการคือ*

- ๑) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
- ๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
- ๓) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๔) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
- ๕) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ต่อมา พ.ศ.๒๕๐๕ ได้ประกาศยกฐานะกิจกรรมของโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ขึ้นมาเป็นแผนกโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ โรงเรียนได้มีการปรับปรุงกิจการเพื่อความก้าวหน้าตลอดเวลา ในปี พ.ศ.๒๕๑๒ จึงได้ยกฐานะโรงเรียนเทียบเท่ากองมีระเบียบการบริหารภายในเป็นของตนเอง และเป็นส่วนพิเศษสังกัดสำนักการเลขานุการ มีรูปแบบการบริหารในรูปของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และมีคณะกรรมการบริหารเป็นผู้ควบคุมกิจการและดำเนินการโดยแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายเลขานุการและฝ่ายวิชาการ การดำเนินงานประสบผลดีทำ

*บุปผา พูลทาจักร. “การประเมินการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ อำเภอเมืองเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗-๑๘.

ให้โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์แห่งแรกนี้เป็นแบบอย่างของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์แห่งอื่นๆ ที่เปิดขึ้นในระยะต่อมา^๒

การจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ยังมีปัญหาอยู่มากมาย หลายประการจากผลการศึกษาวิจัยของประเสริฐ อรุณรัตน์ และผลการประชุมสัมมนาผู้บริหารศูนย์ดีเด่นจากทุกภาคทั่วประเทศ ณ หอประชุมเล็กพุทธมณฑล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒ พบ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานหลายประการ เช่น ผู้บริหารขาดความรู้ ความเข้าใจในการ บริหารการศึกษา ครูผู้สอนไม่เพียงพอกับความต้องการและขาดความรู้ ความชำนาญ ในด้านการ สอน การผลิตสื่อ การใช้สื่อ ด้านการบริหารงานธุรการและการเงิน มีความล่าช้าในการจัดทำ การ รับ การส่ง ความไม่เป็นระบบระเบียบในการจัดเก็บรักษาและทำลายเอกสาร การไม่ปฏิบัติตาม ระเบียบต่าง ๆ การจัดทำข้อมูลยังไม่มียุทธวิธีที่ดีพอ ขาดความต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จากทางราชการไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน หลักสูตรการจัดการศึกษาสงเคราะห์ยังไม่ชัดเจน ไม่มี เป้าหมายที่แน่นอน ขาดการประสานงานระหว่างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์กับพระเถระ ผู้ปกครอง ขาดการประเมินผลและติดตามผลการปฏิบัติงานของแต่ละศูนย์^๓

จากการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของศูนย์พระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ให้ประสบ ความสำเร็จมากยิ่งขึ้น โดยมีความเชื่อเบื้องต้นว่า การจัด การศึกษาการเรียนการสอนประเภทนี้ เป็น การจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของประชาชนผู้สนใจทั่วไปให้เข้าใจหลักพุทธธรรมทาง พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การศึกษายังช่วยเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ที่เข้ามาเรียน ได้ ห่างจากปัญหายาเสพติดและปัญหาพฤติกรรมที่ผิดจากศีลธรรมอันดีงาม เพราะเยาวชนผู้มาบวช เรียนเหล่านี้ จะได้รับการอบรมบรมนียกหลอมเกล้าให้อยู่ในหลักธรรมของศาสนาอย่างใกล้ชิดและ ต่อเนื่อง อันจะช่วย บรรเทาปัญหาทางสังคมของเยาวชนได้ในอนาคตอีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุและ ความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงในการจัดการเรียนการ สอนของศูนย์พระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ให้มีคุณภาพและ ประ สาทิ ภาพมากยิ่งขึ้น

^๒ดวงเดือน พิศาลบุตร, โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์และ โรงเรียนวันอาทิตย์, (พระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, ๒๕๑๐), หน้า ๖-๘.

^๓พระมหาชินทร์ ขาวสุด, “ทัศนคติของผู้บริหารการศึกษาต่อการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วัดอาทิตย์ในเขตการศึกษาที่ ๑”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำเภอน้อย จังหวัดนันทบุรี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำเภอน้อย จังหวัดนันทบุรี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำเภอน้อย จังหวัดนันทบุรี ซึ่งมีขอบเขต ๕ ด้าน ดังนี้

- ๑) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน
- ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน
- ๓) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- ๔) ด้านสื่อการเรียนการสอน
- ๕) ด้านการวัดและประเมินผล

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรได้แก่นักเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำเภอน้อย จังหวัดนันทบุรี จำนวน ๕๐๐ คน ดังตารางที่ ๑.๑

ตารางที่ ๑.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	ประชากร (คน)
๑	วัดลำเภอน้อย	๑๕๐
๒	วัดสโสมสร	๑๐๐
๓	วัดมะสง	๑๐๐
๔	วัดเสนิงค์	๕๐
๕	วัดคลองขุนศรี	๖๐
รวม		๕๐๐

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้สถานที่คือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๕ ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์วัดลำไทรน้อย ศูนย์วัดสโมสร์ ศูนย์วัดมะสง ศูนย์วัดเสนีวงศ์และศูนย์วัดคลองขุนศรี

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ รวม ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ว่า เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ว่ามีอะไรบ้าง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์ หมายถึง วัดในอำเภอลำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีที่จัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.๒๕๔๗ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษา อบรม ปลุกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนของอำเภอลำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

๑.๕.๒ หลักสูตรการเรียนการสอน หมายถึง แผนหรือโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเบญจศีล – เบญจธรรม พุทธประวัติ และธรรม ตามที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ได้กำหนดไว้

๑.๕.๓ การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบการจัดหลักสูตรของกรมการศาสนา

๑.๕.๔ กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนจัดทำขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ และเกิดการพัฒนาตามที่ครูผู้สอนคาดหวัง

๑.๕.๕ สื่อการเรียนการสอน หมายถึง อุปกรณ์ที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนของครู เช่น หนังสือ รูปภาพ วีดีโอ โปรเจ็กเตอร์ เป็นต้น

๑.๕.๖ การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้วัดและประเมินคุณภาพของผู้เรียน ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

๑.๖.๒ ทำให้ทราบแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

๑.๖.๓ ผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา